

Abdujabborov Obidjon

Andijon mashinasozlik instituti stajor tadqiqotchisi

abdujabborovobidjon@gmail.com

[tel:+998 94 383 00 91](tel:+998943830091)

XALQARO STANDARTLASHTIRISH TASHKILOTIGA A'ZOLIK VA A'ZOLIKDAGI FARQLANISH TAHLILI

Annotatsiya: Hozirgi kunda insoniyat iste'mol bozoriga kirayotgan standartlar va shu standartlar asosida qurilayotgan mahsulot va hizmatlarsiz bir soniyasini ham tasavvur etib bo'lmaydi. Standartlashtirish bo'yicha xalqaro tashkilot ISO esa bularni tartibga soluvchi va talablarni hamda imkoniyatlarni oshiruvchi tashkilot hisoblanadi. Ushbu maqolada ISO tashkilotiga a'zolik turlari va avfzalliklari haqidagi ma'lumotlarni tahlil qilishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: ISO, a'zolik huquqi, texnik qo'mita, CASCO, COPOLCO, DEVCO

Аннотация: Сегодня человечество не может представить ни одной секунды без стандартов, которые выходят на потребительский рынок, и продуктов и услуг, построенных на основе этих стандартов. Международная организация по стандартизации ISO — это организация, которая их регулирует и повышает требования и возможности. В данной статье основное внимание уделяется анализу информации о видах и преимуществах членства в организации ISO.

Ключевые слова: ISO, членство, технический комитет, CASCO, COPOLCO, DEVCO.

Abstract: Today, humanity cannot imagine a single second without the standards that enter the consumer market and the products and services that are built on the basis of these standards. The International Organization for Standardization ISO is the organization that regulates these and increases the requirements and opportunities. This article focuses on the analysis of information about the types and advantages of membership in the ISO organization.

Keywords: ISO, membership, technical committee, CASCO, COPOLCO, DEVCO.

Xalqaro standartlashtirish tashkiloti (ISO /'aisoo/[3]) mustaqil, nodavlat, xalqaro standartlarni ishlab chiqish tashkiloti bo'lib, u a'zo mamlakatlarning milliy standartlar tashkilotlari vakillaridan tashkil topgan.[4] A'zolik talablari ISO Nizomining 3-moddasida keltirilgan.[5]

ISO 1947 yil 23 fevralda tashkil etilgan va (2024 yil iyul holatiga ko'ra) texnologiya va ishlab chiqarishning deyarli barcha jihatlarini qamrab oluvchi 25 000 dan ortiq xalqaro standartlarni nashr etgan. Unda standartlarni ishlab chiqish bilan shug'ullanadigan 800 dan ortiq texnik qo'mitalar (TK) va quyi qo'mitalar (SK) mavjud.[6]

Tashkilot texnik va texnik bo'lmagan sohalarda, jumladan ishlab chiqarilgan mahsulotlar va texnologiyalardan tortib oziq-ovqat xavfsizligi, transport, IT, qishloq xo'jaligi va sog'liqni saqlash sohalarida xalqaro standartlarni ishlab chiqadi va nashr etadi.[6][7][8][9] Elektrotexnika va elektron muhandislik kabi ko'proq ixtisoslashgan mavzular Xalqaro elektrotexnika komissiyasi tomonidan ko'rib chiqiladi.[10] Bosh qarorgohi Shveysariyaning Jeneva shahrida joylashgan.[6] ISOning uchta rasmiy tili ingliz, frantsuz va rus tillaridir.[2]

	<p><u>Qisqartma - ISO</u> <u>Oldingi tashkilot - Milliy standartlashtirish</u> <u>assotsiatsiyalari xalqaro federatsiyasi (ISA)</u> <u>Tuzilishi - 1947 yil 23 fevral; 77 yil oldin</u> <u>Turi - nodavlat tashkilot</u> <u>Maqsad - Xalqaro standartlarni ishlab chiqish</u> <u>Bosh qarorgohi - Jeneva, Shveysariya</u> <u>A'zolik - 170 a'zo (39 muxbir va 4 obunachi)[1]</u> <u>Rasmiy tillar - ingliz, frantsuz, rus[2]</u> <u>Prezident - Sung Xvan Cho</u> <u>Veb-sayt - www.iso.org</u></p>
---	--

Tuzilishi va tashkil etilishi

ISO ixtiyoriy tashkilot bo'lib, uning a'zolari standartlar bo'yicha tan olingan vakolatlarga ega bo'lib, ularning har biri bir mamlakatni ifodalaydi. A'zolar har yili ISOning strategik maqsadlarini muhokama qilish uchun Bosh Assambleyada yig'ilishadi. Tashkilot Jenevada joylashgan markaziy kotibiyat tomonidan muvofiqlashtiriladi.[6]

20 ta a'zo organdan iborat rotatsion a'zolikdan iborat kengash rahbarlik va boshqaruvni, shu jumladan markaziy kotibiyatning yillik byudjetini belgilashni ta'minlaydi.[6]

Texnik boshqaruv kengashi ISO standartlarini ishlab chiqadigan 250 dan ortiq texnik qo'mitalar uchun javobgardir.[15]

ISO uchta a'zolik toifasiga ega,[1]

A'zo organlar har bir mamlakatda eng vakillik standartlari organi hisoblangan milliy organlardir. Bular ovoz berish huquqiga ega bo'lgan yagona ISO a'zolaridir.

Korrespondent a'zolar o'z standartlari tashkilotiga ega bo'lmagan mamlakatlardir. Ushbu a'zolar ISO ishi haqida ma'lumotga ega, ammo standartlarni e'lon qilishda qatnashmaydi.

Abonent a'zolari kichik iqtisodiyotga ega mamlakatlardir. Ular kamaytirilgan a'zolik to'lovlarini to'laydilar, ammo standartlarning rivojlanishiga rioya qilishlari mumkin.

Ishtirokchi a'zolar kuzatuvchi a'zolardan farqli ravishda "P" a'zolari deb ataladi, ular "O" a'zolari deb ataladi.

2014 va 2015 yillar davomida muxbir va obuna a'zolari ISO standartlarini ishlab chiqishda ko'proq ishtirok etishni taklif qiluvchi yangi a'zo huquqlaridan foydalanadilar. Yangi huquqlar milliy standartlar organi ISO standartlarini ishlab chiqishda ishtirok etishni va tajriba orttirishni xohlaydigan, ammo to'liq a'zolikka o'tish uchun darhol yordam va mablag' ololmaydigan a'zolar uchundir. Yangi huquqlar siz beshtagacha (5) standartlarni ishlab chiqish qo'mitasida qatnashishingiz mumkinligini anglatadi; ISO xalqaro standartlari loyihasi va yakuniy loyihasini sharhlash va ovoz berish; va P-a'zo "egizaklar" orqali salohiyatingizni oshirish va strategik hamkorlikni rivojlantirish[15].

ISO tashkilotiga a'zolik tahlilini to'rt guruhga bo'lib o'rganish mumkin:

1-a'zolik huquqi.

ISO standartlarini ishlab chiqish.

A'zolar milliy iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik ustuvorliklariga ko'ra ISO texnik qo'mitalarida qatnashadilar. Bizning veb-saytimizda ISO standartlari qamrab olgan hududlarni ko'rishingiz mumkin. 220 dan ortiq texnik qo'mitalar, shuningdek, quyi qo'mitalar, ishchi guruhlar va o'quv guruhlar mavjud. Siz a'zolik toifasiga ko'ra ISO texnik qo'mitasi ishida ishtirok etish uchun delegatlarni yuborishingiz mumkin[4].

Siz a'zolar toifasiga ko'ra ISO standartlarini ishlab chiqishda ishtirok etish huquqiga egasiz:

	To'liq a'zolar	Muxbir a'zolari	Obunachi a'zolari
ISO texnik qo'mitasi yoki quyi qo'mitasida P-a'zosi sifatida ishtirok eting	Ha	Ha, yangi huquqlar sinovi paytida, 5 tagacha qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar sinovi paytida, 5 tagacha qo'mitalarda
ISO ishchi guruhida P-a'zosi sifatida ishtirok eting	Ha, agar siz otaliq qo'mitasining P-a'zosi bo'lsangiz	Ha, agar siz otaliq qo'mitasining P-a'zosi bo'lsangiz	Ha, agar siz otaliq qo'mitasining P-a'zosi bo'lsangiz
TC P-a'zosi sifatida egizak	Ha	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda

ISO standartlari loyihasiga sharhlar yuboring	Ha, siz P yoki O a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda
Standartlar loyihalariga ovoz berish	Ha, barcha standartlar loyihasi	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda
Texnik qo'mita yoki quyi qo'mita tarkibiga delegatlarni tayinlash	Ha, agar siz komissiya a'zosi bo'lsangiz	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, siz kuzatuvchi bo'lgan qo'mitalarda; va yangi huquqlar uchuvchi davomida, Agar P-a'zosi bo'lganlar
Ishchi guruhlariga ekspertlarni taklif qilish	Ha, agar siz ota-onalar qo'mitasining P-a'zosi bo'lsangiz	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda	Ha, yangi huquqlar o'zgarishi davrida, siz P-a'zosi bo'lgan qo'mitalarda
ISO texnik qo'mitasi yoki quyi qo'mitasida O-a'zosi sifatida ishtirok eting	Ha, sharhlash va ovoz berish huquqi bilan	Kuzatuvchi sifatida, lekin izoh berish yoki ovoz berish huquqiga ega emas	Yo'q
ISO texnik qo'mitasi yoki quyi qo'mitasining kotibiyati, raisi yoki yig'ilishini o'tkazing	Ha	Yo'q	
Twin TC kotibi sifatida	Ha	Yo'q	Yo'q
TC kafedrasida egizak sifatida	Ha	Yo'q	Yo'q
Standartlarni ishlab chiqish uchun yangi	Ha	Yo'q	Yo'q

ish elementini taklif qiling			
------------------------------	--	--	--

2-a'zolik huquqi.

Mualliflik huquqi va ISO nomi va logotipi ISO standartlari va nashrlaridan foydalangan holda ISO standartlari va nashrlarini sotish.

To'liq a'zo yoki muxbir a'zo sifatida siz ISO standartlarini o'z mamlakatingizda tarqatish va ularni bevosita mijozlarga sotish uchun asosiy mas'uliyatga egasiz; mahalliy tarqatish agenti orqali; yoki ISO Markaziy Kotibiyati savdo guruhi orqali.

Siz ISO standartlari va nashrlarini sotish, shuningdek, a'zolar toifasiga ko'ra mualliflik huquqi va savdo belgilaridan foydalanish huquqiga egasiz:

	To'liq a'zolar	Muxbir a'zolari	Obunachi a'zolari
Word, PDF, XML va ePub formatlarida milliy qabul qilish, tarjima qilish yoki sotish uchun ISOSTD dan ISO standartlarini yuklab oling.	Ha	Ha	Yo'q
Reklamani ko'paytirish, tarjima qilish yoki moslashtirish sotish uchun nashrlar (ISO standartlaridan tashqari). sizning mijozlaringiz	Ha	Ha	Yo'q
Mahalliy foydalanish uchun ISO reklama nashrlari va videolarini ko'paytirish, moslashtirish va tarjima qilish	Ha	Ha	Yo'q

3-a'zolik huquqi.

ISO siyosatini ishlab chiqish[6]

ISO uchta siyosatni ishlab chiqish qo'mitasiga ega:

CASCO, COPOLCO va DEVCO.

CASCO: Muvofiqlikni baholash qo'mitasi.

Muvofiqlikni baholash faoliyati mahsulotlar, xizmatlar va tizimlarning muvofiqligini tekshiradi. Muvofiqlikni baholash jarayonlari mahsulot va xizmatlarning tegishli standartlar, qoidalar va

boshqa spetsifikatsiyalarga muvofiqligini tekshiradi. Bu mahsulot va xizmatlar o'z va'dalarini bajarishini ta'minlashga yordam beradi va iste'molchilar ishonchini mustahkamlaydi.

COPOLCO: iste'mol siyosati qo'mitasi

COPOLCO xalqaro darajada standartlarni ishlab chiqish jarayonida iste'molchilar ishtirokini muvofiqlashtiradi; milliy darajada iste'molchilarning ishtiroki bo'yicha ilg'or tajribalarni almashish uchun forum tashkil etadi; va iste'molchi nuqtai nazaridan siyosat va standartlar bilan bog'liq masalalar bo'yicha ISOga maslahat beradi.

COPOLCO a'zolari:

- Iste'molchilarga standartlashtirishdan foyda olishda yordam berish va standartlashtirishda iste'molchilarning ishtiroki bilan bog'liq masalalar bo'yicha ma'lumot almashish
- ISO uchun iste'molchiga yo'naltirilgan siyosat va standartlar bo'yicha takliflarni ishlab chiqish va
- Iste'molchi qarashlarini ISO tizimiga o'tkazish

DEVCO: Rivojlanayotgan mamlakatlar masalalari qo'mitasi

DEVCO Rivojlanayotgan mamlakatlar masalalari qo'mitasi bo'lib, rivojlangan va rivojlanayotgan mamlakatlar uchun fikr almashish uchun forumdir.

DEVCO a'zolari har yili quyidagilar uchun yig'ilishadi:

- Rivojlanayotgan mamlakatlarning standartlashtirish ehtiyojlarini aniqlash
- Rivojlanayotgan mamlakatlarga ushbu ehtiyojlarni qondirishga yordam berish uchun harakat qilishni tavsiya eting
- Rivojlanayotgan mamlakatlar uchun ISO Harakat rejasining bajarilishini monitoring qilish

4-a'zolik huquqi.

ISO boshqaruv organi.

ISO boshqaruv organlari ISO a'zolaridan iborat[5].

ISO Bosh Assambleyasi

	To'liq a'zolar	Muxbir a'zolari	Obunachi a'zolari
Ishtirokchi a'zo bo'ling	Ha, uchta qo'mitada	Yo'q	Yo'q

	ham		
Kuzatuvchi a'zo bo'ling	Ha, uchta qo'mitada ham	Ha, uchta qo'mitada ham	Yo'q
CASCO, COPOLCO yoki DEVCO ishchi guruhiga mutaxassislarni taklif qiling	Ha	Yo'q	Yo'q

Assambleyasi ISOning eng yuqori boshqaruv organi bo'lib, u odatda Kengash tavsiyalari asosida qarorlar qabul qiladi.

Siz a'zolar toifasiga ko'ra ISO siyosatini ishlab chiqish huquqiga egasiz:

Qonuniy a'zolik huquqlaridan tashqari, a'zolar toifasiga ko'ra sizda a'zolik imtiyozlari ham mavjud.

Bularga quyidagilar kiradi:

- IT vositalari va xizmatlari
- ISO akademiyasi
- Aloqani qo'llab-quvvatlash va standartlarni ilgari surish

Adabiyotlar

1. "ISO members". International Organization for Standardization. Archived from the original on 24 January 2021. Retrieved 17 November 2020.
2. "How to use the ISO Catalogue". International Organization for Standardization. Archived from the original on 4 October 2007.
3. Dare to dream BIG: Standards empower innovators (EN, ES, FR). ISO. 24 October 2016. Archived from the original on 14 February 2022. Retrieved 14 February 2022.
4. "ISO Membership Manual". ISO. Archived from the original on 10 April 2022. Retrieved 10 April 2022.
5. ISO Statutes (PDF) (in English, French, and Russian) (20th ed.). Geneva: International Organization for Standardization. 2022. ISBN 978-92-67-02040-2. Archived (PDF) from the original on 31 March 2022. Retrieved 12 April 2022.
6. "A Brief History of ISO". University of Pittsburgh. Archived from the original on 27 April 2015. Retrieved 12 June 2014.
7. G'ulomov X. X., Abdujabborov O. O. ISO 14001 STANDARTLARI BO'YICHA OLIB BORILGAN ILMIY ISHLARNING ADABIYOTLAR TAHLILI //Conference on Digital Innovation:" Modern Problems and Solutions". – 2023.
8. "Health sector standards". ISO. 6 April 2023. Retrieved 28 January 2024.
9. "Transport sector standards". ISO. 20 January 2023. Retrieved 28 January 2024.

10. Editors of Encyclopedia Britannica. 3 June 2021. "International Organization for Standardization". Archived 12 April 2022 at the Wayback Machine. Encyclopedia Britannica. Retrieved 2022-04-26.
11. Friendship among equals – Recollections from ISO's first fifty years (PDF), International Organization for Standardization, 1997, pp. 15–18, ISBN 92-67-10260-5, archived (PDF) from the original on 26 October 2012
12. Yates, JoAnne; Murphy, Craig N. (2006). "From setting national standards to coordinating international standards: The formation of the ISO" (PDF). Business and Economic History On-Line. 4. Archived (PDF) from the original on 27 April 2021. Retrieved 29 June 2021.
13. Tranchard, Sandrine (23 February 2017). "ISO celebrates 70 years". ISO. Archived from the original on 20 October 2023. Retrieved 10 August 2023.
14. "Structure and governance". International Organization for Standardization. Archived from the original on 19 September 2012.
15. "Council". International Organization for Standardization. Archived from the original on 3 November 2012.